

## אין קטיגור נעשה סניגור – כהן שהרג את הנפש

### 1. ראש השנה כו א

משנה. כל השופרות כשרים, חוץ משל פרה מפני שהוא קרן. אמר רבי יוסי: והלא כל השופרות נקראו קרן, שנאמר במשך בקרן היובל.

גמרא. שפיר קאמר רבי יוסי! - ורבנן: כל השופרות אקרו שופר ואקרו קרן, דפרה - קרן אקרי, שופר - לא אקרי, דכתיב בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו. ורבי יוסי אמר לך: דפרה נמי אקרי שופר, דכתיב ותטב לה' משור פר, אם שור - למה פר, ואם פר - למה שור? אלא מאי שור פר - משופר. - ורבנן: כדרב מתנה, דאמר רב מתנה: מאי שור פר - שהוא גדול כפר. עולא אמר: היינו טעמא דרבנן - כדרב חסדא. דאמר רב חסדא: מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה - לפי שאין קטיגור נעשה סניגור. - ולא? והא איכא דם פר! - הואיל ואשתני - אשתני. - והא איכא ארון וכפורת וכרוב! - חוטא בל יקריב קאמרינן. - והא איכא כף ומחתה! - חוטא בל יתנאה קא אמרינן. - והא איכא בגדי זהב מבחוץ! - מבפנים קא אמרינן. - שופר נמי מבחוץ הוא! - כיון דלזכרון הוא - כבפנים דמי. - והא תנא מפני שהוא קרן קאמר! - חדא ועוד קאמר; חדא: דאין קטיגור נעשה סניגור, ועוד: מפני שהוא קרן. ורבי יוסי אמר לך: דקא אמרת אין קטיגור נעשה סניגור - הני מילי מבפנים, והאי שופר - מבחוץ הוא. ודקא אמרת מפני שהוא קרן - כל השופרות נמי אקרו קרן.

### 2. רש"י

אין קטיגור - זהב העגל ושופר של פרה נמי קטיגור דעגל הוא. הואיל ואשתני - להיות דם, ואין מראית הפר ניכר. חוטא בל יקריב - האדם לא יקריבנו הלום, שהוא חטא בו. חוטא בל יתנאה - להתקשט בו בקרבו הלום. כיון דלזכרון קא אתי כלפנים דמי - שופר נמי, אף על גב דלית ביה משום חוטא בל יקריב, ולית ביה משום חוטא בל יתנאה, כיון דלזכרון קא אתי - כבגדי כהן גדול שלפנים דמי.

### 3. ריטב"א

שאין קטיגור וכו'. שלא להזכיר מעשה העגל כדרך שאין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפניו, ואף על גב דאיכא דם הפר דמדי מיניה לפניו הא אישתני ולא מינכר איזה דם הוא, ואף על גב דאיכא ארון וכפורת לפניו מצופים זהב ואיכא כף ומחתה של זהב שכה"ג מכניס לפניו לפניו, אגן לא חיישינן אלא שלא יתנאה חוטא במה שחטא בו וכף ומחתה אינם להתנאות אבל בגדי זהב הם להתנאות, ושופר נמי בא להתנאות ולהרצות אל אדוניו, ואף על גב דמבחוץ לא חיישינן להא דהא משמש בבגדי זהב על מזבח החיצון ואפילו על מזבח שבהיכל בחוץ, האי שופר כיון דלזכרון אתי ולהכניס תפלתן של ישראל לפני ולפנים כלפנים דמי, וטלית מצוייצת שהיא מוזהבת מותר ללבוש ביום הכפורים דהא ודאי כלחוץ דמי.

### 4. טורי אבן

חוטא בל יתנאה קאמרי. והשתא הדר ביה מההוא שינוי דחוטא בל יקריב דשני אהא דאיכ' ארון, והא דלא קאמר אלא ה"ט משום דלא נזכר שם אמורא בשינוי דארון. ורש"י שפי' אהא דמסיק שופר כיון דלזכרון אתי אף על גב דלית ביה משום חוטא בל יקריב ולית ביה משום חוטא בל יתנאה כו' רהיטא דשינויי דגמי נקט וקאמר דאפי' משום בל יקריב ליכא אפי"ה כיון דלזכרון אתי כו'. ומה שפי' התוס' וגבי שופר מתנאה נמי בקול תקיעתו איני יודע למה דחקו לפרש כן דהא מסיק שופר כיון דלזכרון הוא כלפנים דמי ה"נ איכא למימר כיון דלזכרון אתי כבל יתנאה דמי:

### 5. מהר"ל חומש גור אריה ויקרא ט ב

יש מקשים, והלא אין קטיגור נעשה סניגור (ר"ה כו א), ואיך היה עגל מכפר על מעשה העגל שעשאו, ואין זה קשיא, דלא אמרינן אין קטיגור נעשה סניגור אלא בכהאי גוונא [כמו] כהן ביום הכפורים אל יכנס בבגדי זהב, דאין קטיגור נעשה סניגור (שם), דביום הכפורים אינו רוצה לכפר על מעשה עגל רק על שאר חטאים, ואם יכנס בבגדי זהב לכפר על שאר חטאים יהיה קטיגור, ויקטר - המה עשו העגל זהב ועכשו רוצה לכפר בו שאר עבירות, אבל במקום שהוא בעצמו בא לכפר על אותו חטא,

יותר טוב אם ישוב בתשובה באותו דבר בעצמו. משל למי שגנב מבית המלך כלי נאה אשר בו ישתה המלך, ופעם אחד בא לפייסו שיתן לו במתנה מדינה אחת, ועשה כלי אחת כצורת אותו כלי שגנב, ובא לפייסו באותו כלי שיתן לו המתנה, והנה יהיה קטיגור עליו, מפני שהמלך יזכור לו שהוא גנב שגנב כלי נאה שלו כדמות זה, ובזה שייך 'אין קטיגור נעשה סניגור'. אבל אם היה בא לפייס החטא שגנב, והיה עושה כלי זה כדמות זה שגנב, והחזירו למלך, בזה אדרבא, מכפר לו מה שעשה, כי בדבר שחטא בו יפייס המלך. ולפיכך כאן שהעגל בא לכפר על מעשה העגל שעשה, שייך שפיר בזה להביא קרבן עגל לכפר.

## 6. ברכות לב ב

אמר רבי יוחנן: כל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו, שנאמר ידיכם דמים מלאו

## 7. תוס' יבמות ז א ד"ה שנאמר

שנאמר מעם מזבחי - ואפי' אם אין שם כהן אחר ראוי לעבודה שהעבודה נדחית וא"ת ודלמא התם לאו משום דרציחה דחיא עבודה אלא משום דגברא הוא דלא חזי כדאמר' (ברכות דף לב:): כהן שהרג נפש לא ישא את כפיו שנאמר ידיכם דמים מלאו וכ"ש עבודה וי"ל דע"כ חזי דאין מחלל עבודה דמעם מזבחי ולא מעל מזבחי ולא ישא את כפיו חומרא בעלמא הוא ועוד דוקא לא ישא את כפיו לפי שהרגו בידו ואין קטיגור נעשה סניגור וכדכתיב בההוא קרא ובפרישכם כפיכם.

## 8. יחיה דעת ה ס"י טז

שו"ת יחיה דעת חלק ה סימן טז

שאלה: כהן שהיה נוהג במכוננית, וגרם לתאונה קטלנית, האם רשאי לישא כפיו בברכת כהנים לברך את ישראל?

תשובה: ... ולפי זה נראה שגם בנידון שלנו שהכהן היה נוהג ברכב וגרם לאבדן נפש מישראל, מחמת שנהג במהירות מופרזת, או מפני שלא ציית לתמרור, או שעבר עבירה אחרת על חוקי התנועה, הרי שגגתו עולה זדון, ונפסל לעלות לדוכן ולישא כפיו בברכת כהנים, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור... אולם אם לא היתה כל רשלנות מצידו של הנהג, ונהג את המכוננית בזהירות כראוי, אך באופן בלתי צפוי קפץ ילד לרחוב והתגלגל לרגלי המכוננית ונדרס למות, באופן שהדבר היה באונס גמור, הדבר שנוי במחלוקת האחרונים, כי האליה רבה (סימן קכח ס"ק סג) כתב, שבשוגג הקרוב לאונס יש להקל, ורשאי לישא כפיו. וכן הובא להלכה בספר מגן גבורים (שם ס"ק סט). אבל הפרי מגדים (באשל אברהם ס"ק נא) כתב לפקפק בזה, והעלה שאפילו באונס יש להחמיר לכתחלה שלא ישא כפיו. ע"ש. ונראה שראוי לחוש לדברי הפרי מגדים, שהואיל ויש בזה חשש ברכה לבטלה, כמבואר בשו"ת מהרלני"ח (סימן קיז) הני"ל, וכן מתבאר בשו"ת הרדב"ז הנד"מ מכתב - יד (סוף סימן כב), ספק ברכות להקל. ומכל מקום נראה שאם הכהן הנהג שת אל לבו על דבר התקלה שיצאה מתחת ידו, ושב בתשובה, וקיבל עליו שיתנהג בדרכי התשובה ככל אשר יורוהו חכמי ישראל, על שגרם לאיבוד נפש בישראל (וכבר אמרו חז"ל מגלגלים חובה על ידי חייב. שבת לב ע"א), באופן כזה יש להקל על בעלי תשובה ולהתיר לו לעלות לדוכן לישא כפיו. וזאת בהסתמך על דברי הראב"ה ורבינו שמחה ורבינו שמשון משאנץ שפסקו שאם חזר בתשובה נושא כפיו. וכן פסק הרמ"א בהגה... בסיכום: כהן שנהג במכוננית, וגרם לתאונה קטלנית, אינו רשאי לישא כפיו, ואפילו אם עשה תשובה, הואיל ויצאה תקלה מתחת ידו באיבוד נפש מישראל. ואפילו אם יצא זכאי בדינו מבית המשפט מחוסר הוכחות, כל שיודע בעצמו שנהרג אדם מישראל על ידו אסור לו לישא כפיו, שיש בזה איסור ברכה לבטלה. ואמנם אחינו האשכנזים היוצאים ביד רמ"א מקילים בזה אם היה הדבר בשגגה ועשה תשובה, אבל אנו קבלנו הוראות מרן השלחן ערוך שפסק שאפילו הרג נפש בשוגג ועשה תשובה אינו נושא כפיו. וכן הורה הלכה למעשה גדולי רבני ספרד. אולם אם היה אנוס לגמרי, כגון שנהג בזהירות, ובפתע פתאום קפץ אדם והתגלגל לרגלי המכוננית ונדרס למות, אז אם קיבל עליו תשובה כהוראת חכמי ישראל, רשאי לישא כפיו. וכל שכן אם הנפגע לא מת מיד אלא לאחר כמה ימים, שיש להקל בזה על בעלי תשובה. ושב ורפא לו.